

نخستین شرط انفاق، در راه خدا بودن آن است

نخستین شرط انفاق، در راه خدا بودن آن بیان شده است یعنی وقتی این بذل ما و هدیه اقتصادی به افراد بی بضاعت جامعه، انفاق نام می‌گیرد و موجب رحمت الهی و ایجاد برکت در زندگی می‌گردد که با انگیزه الهی و در راه خدا صورت گرفته باشد.

نخستین شرط انفاق، در راه خدا بودن آن بیان شده است یعنی وقتی این بذل ما و هدیه اقتصادی به افراد بی بضاعت جامعه، انفاق نام می‌گیرد و موجب رحمت الهی و ایجاد برکت در زندگی می‌گردد که با انگیزه الهی و در راه خدا صورت گرفته باشد.

ماه مبارک رمضان، ماه نزول قرآن و به فرموده اهل بیت(ع) بهار آن است. اگر چه تلاوت آیات قرآن و حتی نگاه کردن به صفحات قرآن کریم نیز دارای اجر و پاداش الهی است؛ اما تدبّر در آیات قرآن دستور اکید خود قرآن و سفارش جدی پیامبر اکرم(ص) و ائمه اطهار(ع) است، تا جایی که فرموده‌اند در تلاوت قرآنی که همراه با تدبّر نباشد، خیری نیست. گروه آیین و اندیشه خبرگزاری فارس در روزهای ماه مبارک رمضان با مطالبی با عنوان «171# یک آیه، یک درس؛ به تدبّر در یکی از آیات قرآن پرداخته و درس‌هایی را که می‌توان از آن آیه شریفه گرفت، مطرح می‌کند. امید است پس از ماه مبارک، خوانندگان گرامی با 30 آیه قرآن مأنوس و با ترجمه و مفهوم و درس‌های آن آیات آشنا شده باشند.

اما آیه امروز آیه 195 سوره «171# بقره»؛ است: «وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَتْلُوا بَأْئِدِكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ»؛ در راه خدا انفاق کنید و (با ترک انفاق) خود را به دست خود به هلاکت نیفکنید و نیکی کنید که خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد.

انفاق یکی از واژه‌های قرآنی و اسلامی است و از مهمترین مباحث اقتصادی اسلام است. تعدد آیاتی که در بحث انفاق مطرح شده است علاوه بر نشان دادن اهمیت انفاق به تأثیرگذاری آن در اقتصاد اسلامی و وضع زندگی دنیوی مردم جامعه دینی نیز اشاره دارد. انفاق در قرآن معنایی تمام دارد و هر گونه ذکات، صدقه واجب و مستحب و حتی کمک‌های غیرنقدی و بلکه غیرمادی را هم شامل می‌شود. (1)

آیات قرآن وقتی بحث انفاق را مطرح می‌کنند، هر کدام به گوشه‌ای از بحث انفاق پرداخته و ویژگی و شرایط آن را بیان می‌دارند. در این آیه شریفه نخستین شرط انفاق، در راه خدا بودن آن بیان شده است یعنی وقتی این بذل ما و هدیه اقتصادی به افراد بی بضاعت جامعه، انفاق نام می‌گیرد و موجب رحمت الهی و ایجاد برکت در زندگی می‌گردد که با انگیزه الهی و در راه خدا صورت گرفته باشد. (2)

پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد(ع) فرمودند: خداوند متعال تنها آن عملی را می‌پذیرد که خالص و محض رضای او باشد. همچنین حضرت امیرالمومنین امام علی(ع) فرمودند: هر کار نیکویی که برای رضای خداوند متعال انجام نگیرد، زشتی ریا بر آن است و میوه‌اش، زشتی کيفر باشد. (3)

آنچه مهم است و باید در اقتصاد اسلامی مدنظر قرار بگیرد بحث توحید و یگانه پرستی در عمل است. در مکاتب بشری اقتصاد فقط بین خلق خدا (مردم) تعریف می‌شود ولی در اقتصاد اسلامی خدا محور قضیه است و اگر بهترین حرکت اقتصادی هم صورت پذیرد ولی خداوند در آن لحاظ نشود از نظر اسلامی پسندیده نیست و اصلاً اقتصاد جامعه اسلامی وقتی شکوفا می‌شود که فعالیت‌های اقتصادی در آن طبق نظر بیت‌الاسلام و برای رضای خداوند صورت پذیرد.

در قسمت دوم این آیه ترک انفاق برابر با هلاکت مطرح شده است و در قسمت آخر آیه شریفه، انفاق به عنوان یک عمل نیک معرفی شده است که باعث جلب محبت حضرت حق می‌گردد.

در معنای قسمت دوم آیه شریفه برخی از مفسرین منظور را اسراف و زیاده‌روی در انفاق می‌دانند؛ یعنی با زیاده‌روی در انفاق خود را هلاک نکنید، ولی غالب مفسران معنای آیه را تهدید بخل می‌دانند یعنی با بخل و انفاق نکردن خود را به ورطه هلاکت می‌کنید.

در تفسیر اثنی‌عشری در ذیل این قسمت آیه حدیثی از رسول خدا (ع) نقل شده است که حضرت فرمودند: بخیل از قرب الهی دور است و از بهشت دور و به آتش جهنم نزدیک است. (4)

در ادامه این تفسیر آمده است که این آیه شریفه عام است. (5) نسبت به تمام مکلفین و در انفاق در کلیه خیرات و راه خدا مطلقاً و مراد به انفاق به طریق اقتصاد است. انفاق فی سبیل‌الله در چندین آیه دیگر قرآن نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

پی‌نوشت‌ها:

1. مجموعه آثار شهید مطهری، جلد 26، ص 125
2. میزان الحکمة، ج 3، ص 374
3. همان، ج 4، ص 341
4. تفسیر اثنی‌عشری، ج 1، ص 352
5. همان، ص 354

* نویسنده: حسین محمدی فام، کارشناس ارشد تفسیر قرآن